

GAZETA NARODOWA

Pismo chrześcijańsko-narodowe dla Wszystkich.

Abonament miesięczny w naszej administracji 2000 mk., w agenturach miejscowych i zamiejscowych 2150 mk., przez pocztę 2180 mk., pod opaską 2500 mk.

Wychodzi w każdy wtorek i piątek po pol.

Konto czekowe: P. K. O. 200695

Egzemplarz pojedynczy 300 mk.

Ogłoszenia przyjmują wszystkie Biura Reklamowe po cenach oryginalnych. Cena za wiersz milimetry na stronie 7-linowej 150.— marek.

Adres Redakcji i Administracji: Toruń, św. Katarzyny 4. — Telefony Nr. 57, 300, 888.

Nr. 16

Toruń, środa dnia 1. sierpnia 1923

Rok I

Wiadomości polityczne.

Z sejmu.

23 lipca rozpoczął sejm po krótkiej przerwie swe prace. Mają one na celu uchwalenie kilku bardzo ważnych ustaw, mianowicie ustawy o podatku majątkowym, o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych oraz ustawy o finansach komunalnych. Ustawy te mają się przyczynić do naprawy sytuacji finansowej państwa i zaradzić złemu położeniu w jakim znalazły się kółka urzędników wskutek wzrastającej drożyzny.

Stronnictwa większości przystąpiły do tej pracy zmiłnej i wymagającej wiele wysiłku z tą nadzieją, że doznają do pewnego stopnia poparcia lewicy. Tymczasem stronnictwa lewicowe zamiast popierać i przyczynić się do uchwalenia konieczności państwowych jakimi są podatki i ustawę o uposażeniu urzędników, starają się na każdym kroku przeszkadzać. Utrudniają wnioskami nagłymi a jeżeli one nie odnoszą skutku, burdami pracę sejmową, aby zniechęcić rząd i stronnictwa umiarkowane do wyteżonej pracy. Cel tej akcji jest aż nazbyt widoczny. Chodzi o zwalenie winy na gabinet i większość sejmową za niepowodzenia, jakie spaść mogą na państwo i społeczeństwo.

Większość sejmowa odbija jednakże zwycięsko wszystkie te ataki, zadając jedną klęskę po drugiej lewicy na terenie parlamentarnym. Uchwalono dotąd ustawę o uposażeniu urzędników, ustawę o emerytach i ustawę o finansach komunalnych w drugim czytaniu. W bieżącym tygodniu wejdzie pod obrady sejmowe podatek majątkowy. Obecnie pracują nad nim w komisji skarbowej.

Sesja sejmowa potrwa jeszcze około tygodnia. Z chwilą jej ukończenia wejdą w życie projekty kilku z najważniejszych ustaw, które przyczynią się waleń do uzdrowienia skarbu państwa polskiego.

Sprawa Kłajpedy i Jaworzyny.

Komisja Rady Ambasadorów, która miała ustalić w porozumieniu z delegacjami polską i litewską projekt statutu kłajpedzkiego ukonczyła swe prace. Projekt, przedłożony do rozpatrzenia Radzie Ambasadorów zawiera zastrzeżenia pod adresem Litwy, że oddanie Kłajpedy pod zarząd Litwy nastąpi, jeżeli Litwa zapewni Polsce wszystkie prawa do żelaznicy na Niemnie, przyznane jej traktatem wersalskim. Komisja kontrolna, której zadaniem będzie czuwanie nad wykonaniem statutu ma się składać z trzech członków 1 Polaka, Litwina i obywatela Kłajpedy. Rada Ambasadorów wyda swą decyzję prawdopodobnie w tym tygodniu.

W sprawie Jaworzyny nastąpił dla nas zwrot nieomyślny o tyle że Rada Ambasadorów przekazała tę sprawę Radzie Ligi Narodów do zaopiniowania z zastrzeżeniem, że zachowuje dla siebie prawo ostatecznego rozstrzygnięcia. W ten sposób drażliwa i paląca kwestja ulegnie powtórnemu odwołaniu.

Sprawa kolonistów niemieckich.

Warszawa (PAT). Pierwsza rozprawa ustna w sprawie kolonistów niemieckich w b. zaborze pruskim odbędzie się w Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości w Hadze dnia 2-go sierpnia. W obronie stanowiska Rządu Polskiego będą przemawiali: prof. Roztworowski i sir Ernest Pollock, b. attorney generalny Rządu Angielskiego, jeden z najznakomitszych znawców prawa międzynarodowego. Delegacja polska przygotowała już wszystkie materiały niezbędne dla obrony polskiego punktu widzenia. Wobec tego, że rząd niemiecki przedłożył Trybunałowi memoriał także i poseł polski w Hadze złoży Trybunałowi odpowiednio zastrzeżenia.

Zmiana gabinetu niemieckiego.

W kołach politycznych Berlina mówią o zmianie rządu. Mianowicie partje centrowe parlamentu, które dotąd darzyły pełnem zaufaniem kanclerza Dr. Cuno wobec ostatnich wypadków wystąpiły z ostrą krytyką rządów jego gabinetu a mianowicie zwróciły się przeciw samemu kanclerzowi, ministrowi skarbu Hermesowi i ministrowi gospodarki Becherowi. Również socjal-demokraci, którzy dotąd zachowywali wobec rządu stanowisko lojalne wypowiedzieli mu swą przyjaźń. Na dzień 10 sierpnia zwołano sesję Reichstagu i jeżeli dotąd rząd niemiecki nie będzie w stanie odwrócić katastrofy należy się liczyć z przesileniem gabinetowym w Niemczech.

Widmo wolny domowej w Niemczech.

W Niemczech pod wpływem wypadków ostatnich dni zaszły ogromne zmiany. Nie ulega dzisiaj już żadnej wątpliwości, nie wątpią w to nawet sami Niemcy oczywiście ci, którym bezgraniczny szowinizm nie przewrócił zupełnie w głowie, że zbliża się początek końca. Od całego szeregu tygodni nie ustają rozruchy na tle żywnościowym. Szalony spadek marki niemieckiej (w sobotę płacono za 1 dolara w Berlinie i Gdańsku milion marek niemieckich) powoduje drożyznę wzrastającą w całym tego słowa znaczeniu, z dnia na dzień. Zarobki uchwalone dzisiaj mogą się jutro okazać zupełnie niewystarczające.

Rząd niemiecki, który przystąpił do walki z Francją w zagłębiu Ruhry potrzebuje dla podtrzymania tej walki pieniędzy. Pieniądze te otrzymuje sposobem najłatwiejszym, mianowicie drukowaniem banknotów. W ostatnim czasie maszyny drukarskie produkowały dziennie około 2 biljonów marek. Musiało się to oczywiście odbić na kursie waluty i gospodarce państwowej wogóle.

Rozpaczliwy ten stan państwa zamierzają wykorzystać komuniści. Rosja dostarczyła całego szeregu agitatorów, którzy rozbiegli się po Niemczech, nawołując do rozruchów i mordowania „burżuazji”. Ostatnią niedzielę miała być dniem przemowym dla państwa niemieckiego, na dzień ten zapowiedzieli komuniści w całym kraju wielkie manifestacje rzekomo przeciwfaszystowskie. Przy sposobności miało wykonać zamach stanu i obwołać republikę sowiecką. Wobec postawy rządu który zgromadził wojsko i policję, zostały one jednak odwołane. Nie wyklucza to jednak możliwości wywołania rozruchów w czasie późniejszym. Położenie ogólne jest niezwykle naprężone, bowiem w szerokich warstwach ludności niemieckiej panuje wciąż ogromne wzburzenie, potęgujące się coraz bardziej.

Jednakże nie tylko z tej strony zagraża Niemcom niebezpieczeństwo. Również komunistami zbroją się Niemcy monarchiści. Obrali oni sobie za główną siedzibę Wschodnie i Bawarję. W Prusach Wschodnich bawi podobno najmłodszy syn b. cesarza Wilhelma i przy pomocy oficerów Reichswehry organizuje armję, która ma wykonać zamach na republikę niemiecką. Tnk więc Niemcy stoją wobec grozy wojny domowej. Aczkolwiek walka nie wybuchła jak się spodziewano w niedzielę, to trzeba się jednak liczyć z tem, że zawierucha może wybuchnąć niespodzianie każdej chwili.

Gdańsk przed ruiną.

Spadek marki niemieckiej w najbardziej widocznym stopniu odbija się na Wolnym Miście Gdańsku. Stosunki, jakie tam panują od chwili, kiedy rozpoczęła się katastrofa finansowa Niemiec, przy-

wierają zastraszające rozmiary. Urzędnicy nie otrzymują pensyj od razu lecz wypłacają im się zaliczki. Stąd też spodziewają się w Gdańsku od dawna już zapowiedzianego strajku urzędników. Również robotnicy drzewni i portowi grożą porzuceniem pracy o ile nie nastąpi podwyżka płac. Robotnicy w porcie żądają 900 000 marek dziennie. Daje się również zauważyć brak żywności, bowiem dowóz z Polski kalkuluje się obecnie za drogo.

Senat Wolnego Miasta przedłożył projekt reformy walutowej Radzie Ligi Narodów, nim jednakże zostanie uchwalony, upłynie sporo wody a w międzyczasie może stać się wiele nieprzewidywanych rzeczy.

Gazety gdańskie donoszą, że senat gdański rzekomo celem zapobieżenia rozruchom komunistycznym zapowiedzianym na niedzielę sprowadził wojsko niemieckie z Prus Wschodnich, przebrał je w mundur Reichswehry i powiększył w ten sposób swoją siłę zbrojną. Musimy się mieć wobec tego na baczności, aby ustrzedz się od niemiłych niespodzianek.

Knowania monarchistów w Prusach wschodnich.

Gdańsk, (A. W.). „Gazeta Gdańska” donosi: monarchiści wschodnio-pruscy poczynili w ostatnich czasach wiele przygotowań zbrojnych, poukrywali oni zwłaszcza po wsiach znaczne ilości broni i amunicji. W leśniczówce należącej do byłego naczelnego prezesa Prus Wschodnich Batockiego, ukrywano do niedawna 15 armat, które w ostatnich dniach zabrała rzekomo Reichswehra. W Loewenhagen, gdzie bawi obecnie ks. Eitel, jak donosi „Gazeta Gdańska” znajd. się wielka ilość granatów ręcznych.

Gdańsk, (A. W.). „Gazeta Gdańska” donosi: do Loewenhagen w Prusach Wschodnich przybył książę Eitel Fryderyk Hohenzollern z najbliższem swym otoczeniem oraz całym sztabem oficerów Reichswehry. Książę przybył do Prus Wschodnich pod pretekstem wypoczynku, w gruncie rzeczy jednak nosi się on z innymi planami i zamiarami, na co wskazują jego ostatnie podróże po całym Prusach Wschodnich oraz ustawiczne konferencje jakie odbywa ze wschodnio-pruskimi monarchistami. W podróży towarzyszą mu stale znani z czasów zamachu Kappa-von Falkenhausen, książę Eulenburg i hrabia von Schlieffen. W stałej siedzibie księcia Eitela pełnią straż przybyli z zagłębia Ruhry studenci i agenci znanego majora Anker. W kołach antymonarchistycznych przypuszczają iż książę Eitel przygotowuje zamach monarchistyczny w Prusach Wschodnich.

Odpowiedź francuska.

Wczoraj przesłana Anglii odpowiedź francuska na projekt angielski załatwienie odszkodowań. Wraz z nią przesłano i odpowiedź belgijską. Są one zupełnie zgodne co do stanowiska, jakie oba państwa zajmują wobec projektu angielskiego.

Konferencja w Sinaja.

23 bm. rozpoczęła się w Sinaja w Rumunji konferencja malej ententy. Uczestniczą w niej ministrowie spraw zagranicznych Rumunji, Jugosławii i Czechosłowacji. Ma ona na celu rozpatrzenie szereg spraw związanych z ogólną sytuacją państw malej ententy. Konferencja potrwa 3 dni.

Zabiegi litewskie w Gdańsku.

Gdańsk (PAT). „Dziennik Gdański” pisze: W ostatnich czasach Litwa czyni usilne zabiegi, aby zdobyć sobie nieco gruntu w Gdańsku i uzyskać połączenie przez Gdańsk z portami europejskimi. Do Kłajpedy nie zawija żaden statek trans-

atlantycki, a obwód Kłajpedy jest tak mały, że nie daje Kłajpedzie żadnej możliwości rozwoju. Moment spekulacyjny odgrywa również pewną rolę, gdyż Litwini usiłują korzystać ulokować swoje pieniądze w Gdańsku, rojącym jako port polski, jak najlepsze nadzieje.

Mowa ministra Seydy.

(Dokończenie.)

KLAJPEDA.

Przechodzę do spraw, które zdaniem wnioskodawców „wywołują niepokój w społeczeństwie polskim.”

„Tajemniczych układów w sprawie Kłajpedy” nie znam. Toczące się obecnie w Paryżu rokowania między Radą Ambasadorów a delegacją rządu litewskiego w sprawie przyszłego statutu Kłajpedy dały rządowi polskiemu asumpt, przy okazji wysłuchania przez Radę Ambasadorów rzeczoznawców polskich, wydelegowanych w tej sprawie, do jasnego sprecyzowania raz jeszcze naszych postulatów, sformułowanych ostatnio w nocie delegacji z dnia 7. lipca rb. Żądania nasze obejmują wysunięte jeszcze w lutym rb. niezbędne gwarancje, dzięki którym port w Kłajpedzie będzie mógł stać się istotnie czynnikiem normalnego rozwoju ekonomicznego terytorjów, z którymi jest on złączony geograficznie. Przedsięwzięte zostało z naszej strony wszystko, by w decyzji, jaką ma powziąć Rada Ambasadorów, kierować się ona mogła pełną świadomością naszych potrzeb i interesów w sprawie pierwszorzędnej wagi dla politycznego i gospodarczego rozwoju międzynarodowych stosunków w północno-wschodniej Europie, jaką jest sprawa Kłajpedy.

ZJAZD W SINAJA.

Sprawa bliskiej konferencji w Sinaja wymaga określenia stosunku Polski do malej ententy. Mała ententa jest wzajemną reasekuracją państw, wchodzących w jej skład, reasekuracją na gruncie traktatów w St. Germain, Neuilly i Trianon. Trwałość traktatów tych leży w interesie pokoju, a więc służy dobru nie tylko Rumunji, Czechosłowacji i Jugosławii, lecz powszechnemu. Stąd racja bytu malej ententy, stąd waga, jaką przykładamy do tej kombinacji politycznej, stąd nasz do niej stosunek przyjazny. Podstawa polityczna malej ententy, oparta o wyższe wspomniane traktaty, nie obejmuje z natury rzeczy fundamentów prawnych i politycznych, na których spoczywa państwo polskie. Brak przeto realnych warunków dla przyłączenia się Polski do m. ententy, jakkolwiek, byłby do niej nasz stosunek polityczny. Uważamy za swój obowiązek dążyć do stworzenia w Europie środkowej tak szerokiej kombinacji politycznej, któraby była zabezpieczeniem pokoju na całym tym obszarze Europy i reasekuracją interesowanych państw na gruncie wszystkich w grę wchodzących traktatów w Wersalu, Rydze, St. Germain, Neuilly i Trianon. Nie należy się ludzi, by celu tego można dopiąć szybko i łatwo, ale zmierzać do niego należy konsekwentnie i zdecydowanie w interesie powszechnego pokoju i możliwie szybkiej gospodarczej rekonstrukcji Europy. Rząd polski nie będzie reprezentowany na zjeździe w Sinaja, który jest konferencją ministrow spraw zagranicznych malej ententy, natomiast przed wrześniem zgromadzeniu Ligi Narodów przewidzianą jest konferencja

